

4. Ранняя профилактика отклоняющегося поведения учащихся (Психолого-педагогический аспект): Пособие для учителя/ Под ред. В.А.Татенко, Т.М.Титаренко. – К.: Рад. шк., 1989. – 128 с.
5. Сухомлинский В.А. Трудные судьбы / В.А.Сухомлинский. – М., 1967.
6. Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика: [монографія] / С.Я.Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 320 с.
7. Ярцев Д.В. Особенности социализации современного подростка / Д.В.Ярцев // Вопросы психологии. – 1999. – №6. – С.54-59.

І.Є.Макаренко,

аспірант,

Криворізький ДПУ

ЗАСАДИ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ ТА КОНЦЕПЦІЯ “СРОДНОЇ ПРАЦІ” Г.С.СКОВОРОДИ: ПОРІВНЯЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Стаття присвячена порівняльному аналізу концепції “сродної праці” Г.С.Сковороди та основ профільного навчання в старших класах. Концепція Сковороди розкривається як філософсько-методологічне обґрунтування важливості профільного навчання в сучасному освітньому просторі.

Статья посвящена сравнительному анализу концепции “сродного труда” Г.С.Сковороды и основ профильного обучения в старшей школе. Концепция Сковороды раскрывается как философско-методологическое обоснование важности профильного обучения в современном образовательном пространстве.

This article is devoted to a comparative analysis of Grygoriy Skovoroda's concept of “affined labor” and bases of profile training in senior high school. Skovoroda's concept is disclosed as a philosophical and methodological justification of importance of profile training in modern educational space.

Розвиток України як суверенної держави, перебудова суспільства на нових демократичних засадах, розвиток ринкової економіки висувають нові вимоги щодо підготовки молоді до праці. Головне призначення освіти – допомогти людині стати самостійною в забезпеченні власного життя. Навряд чи з цим можна не погодитись. Школа повинна готувати не до вступу у ВНЗ, а до самостійного життя. Кожна особистість неповторна, унікальна, її освіта повинна виходити з необхідності розвитку задатків, розкриття здібностей, реалізації всього творчого потенціалу, пошуку власних

смысложиттєвих орієнтирів, здійснення своєї життєвої програми на своєму життєвому шляху.

Разом з тим, більшість життєвих трагедій виникає на перехресті інтересів держави, державних стандартів і індивіда, нестандартної особи. Одним із шляхів розв'язку цього протиріччя є впровадження концепції профільного навчання у систему освіти загальноосвітніх навчальних закладів.

Саме профільне навчання сприяє поширенню індивідуалізації та диференціації, впровадженню інформаційних технологій, дистанційного навчання та інших педагогічних інновацій, здійсненню неперервної професійної освіти, що є гарантом соціалізації особистості та основою соціально-економічного розвитку суспільства.

Але на жаль, в організації профільного навчання старшокласників у загальноосвітніх навчальних закладах виникає ряд суперечностей, однією з яких є суперечність між необхідністю свідомого вибору професії та випадковим, невмотивованим розподілом учнів за профілями навчання.

Однією із найважливіших надбань вітчизняної філософії щодо розгляду проблеми пізнання людиною своєї природи, своїх здібностей і нахилів, і знаходження свого місця у житті, відповідно до цієї природи, є концепція "сродної праці" Г.С.Сковороди. Доцільним буде проведення порівняльного аналізу концепції "сродної праці" Г.С.Сковороди та засад профільного навчання у сучасній школі.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема профільного навчання перебуває на сьогоднішній день в центрі уваги багатьох вітчизняних науковців. Так, загальним теоретичним питанням профілізації навчального процесу у старшій школі присвячені праці Н.М.Бібік, О.І.Бугайова, В.І.Кізенко, В.М.Мадзигона, Н.І.Шиян та ін.. Профільне навчання в зарубіжних країнах досліджували Н.В.Абашкіна, О.Н.Джуринський, К.В.Корсак, О.І.Локшина, Н.В.Семергей та ін.

Метою даної статті є порівняльно-методологічний аналіз концепції "сродної праці" Г.С.Сковороди та засад профільного навчання у старшій ланці загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Профільне навчання – це засіб диференціації та індивідуалізації навчання, коли за рахунок змін у структурі, змісті та організації освітнього простору більш повно враховуються інтереси, нахили та здібності учнів, створюються

умови для освіти “старшокласників у відповідності до їх професійних інтересів та спрямувань по відношенню продовження освіти. Профільне навчання спрямоване на реалізацію особистісно-орієнтованого навчального процесу. При цьому істотно розширюються можливості побудови учнями власної індивідуальної освітньої траєкторії” [2].

В свою чергу під поняттям “сродність” Сковорода розуміє природний нахил людини до праці, врахування її здібностей обдарувань до тієї чи іншої діяльності [4, с.71].

Сьогодні середня загальноосвітня школа з її широким переліком предметів дає основи академічної, а не професійної освіти, залучаючи молодих людей до знаннєвої культури, і недостатньо орієнтована на життєве і професійне самовизначення молодої особистості.

Уведення профільного навчання в такій формі, в якій воно зараз запропоноване, передчасно “втискує” школяра у професійні рамки з визначеним шляхом – до профільного ВНЗ, обраного, найчастіше батьками [1, с.1].

Сковорода ж наголошує, що шлях кожної окремої людини є індивідуальний шлях, що має значність лише для неї самої. Треба йти своїм “власним” шляхом, мати перед собою “власні” цілі. Він зазначає, що діяльність учителя та вихованця має бути більш допомогою природі, ніж активною працею над утворенням у дитини чогось нового.

Мотив професійного самовизначення може змінити ставлення школяра до предметів, які були для нього менш цікавими, і були стимулом для досягнення стабільно високих результатів. Влучно говорить з приводу цього Григорій Савич: “Звідки ж вродиться праці, якщо немає бажання та завзяття? Де ж візьмеш бажання без природи? Природа є первісна всьому причина і пружина, що самостійно рухається. Вона є матір бажання. Коротко кажучи, природа запалює до справи і зміцнює в праці, роблячи працю солодкою” [3, с.418].

Мислитель спирається на принцип відповідності природі як основу виховання щасливої ті суспільно корисної людини. Він стверджує, що виховання “витікає з природи”, що природа є найвищим вчителем, що вона потребує лише не мішати їй проявляти себе: “Требі тільки пізнати себе, куди хто народжений. Краще бути натуральним котом, чим з осячкою природою львом” [3, с.438].

Метою профільного навчання є забезпечення можливостей

для рівного доступу учнівської молоді до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки, неперервної освіти впродовж усього життя. Дуже близьким до цієї мети є положення Сковороди про те, що “нерівна всім рівність”. Оскільки всі люди неоднакові, мають від природи різні схильності, тому й кожний має стільки, скільки йому потрібно за його природою: “Мала посудина найменше має, проте в тому рівна є великій, що рівна є повною” [3, с.439].

Вибір діяльності, праці, на його думку, має цілком залежати від індивідуума, а мірилом “сродності” є він сам.

Відомо, що робота грає важливу роль у житті кожної людини і впливає на його стан та самопочуття. Як вдало зазначає Сковорода: “Якщо математик, медик чи архітектор щасливий, звісно, щастя то залежить від природи, що народила його до того” [3, с.442]. Свідомо обрана професія підвищує самоповагу, скорочує частоту фізичних та психологічних проблем, пов’язаних зі здоров’ям, підсилює задоволеність життям. Безумовно, адекватність вибору й рівень освоєння професії впливають на загальну якість життя. Тому так важливо для людини, що вступає у світ професій, зробити правильний вибір. Григорій Савич наголошує: “Краще вмерти, ніж все життя нудьгувати у несродностях. Несродність всілякої бездіяльності є тяжче” [3, с.439].

Тільки той, хто йде за голосом покликання, може знайти відповідне місце в житті. І на жаль, ми часто спостерігаємо в житті, як люди нехтують вимоги самопізнання, а тому вибирають невідповідні професії: “звідси буває, що воїнську роту веде той, хто повинен був сидіти в оркестрі” [3, с.422].

Вибір професії, яка не відповідає психологічній структурі даної людини, має фатальні наслідки і для самої людини, і для суспільства.

Як просвітителю Г.С.Сковорода вважав, що ідеальним є таке суспільство, в якому кожен може, реалізувати свої задатки у “сродній” праці, втілити їх у життя за допомогою освіти: “Суспільство є те саме, що машина. У ній збентеження буває тоді, коли її частини відступають від того, до чого деякі своєю природою приналежні” [3, с.440].

Несродність, невідповідність природі, прагнення вийти за її межі, на думку Сковороди, є для людини однією з найбільш вагомих причин таких загальних суспільних лих, як марновірство, ненависть, вбивство. Воно перетворює всяку добру справу на її протилежність:

“Мертва зовсім душа людська, невіддана до природної своєї справи, подібна мутній и смердючій воді, що у тісноті заключна” [3, с.422].

“Несродна” праця негативно відбивається на розвитку суспільства і завдає йому великої шкоди. Г.С.Сковорода писав: “Хто спотворює та поганить всіляку посаду? Несродність. Хто призводить до смерті науки та художества? Несродність” [3, с.449].

Сковорода не тільки вимагав вивчення широкого кола навчальних дисциплін, а і навчити дітей користуватися цими знаннями у житті. В свою чергу, профільні предмети забезпечують прикладну спрямованість навчання за рахунок інтеграції знань і методів пізнання та застосування їх у різних сферах діяльності, в тому числі і професійній.

Слід зазначити, що педагогам, психологам та батькам необхідно інформувати дітей про світ професій, допомогти підлітку в особистісному розвитку, сформувати у нього здібності співвідносити свої індивідуально-психологічні особливості та можливості з потребами, що висуваються професією. Батьки, як правило, приймають активну участь у визначенні життєвих та професійних планів своїх дітей. На цьому ж наголошує й Сковорода: “Батьки суть наші найкращі вчителі” [3, с.454].

Таким чином, порівнявши концепцію “сродної праці” Г.С.Сковороди та засади профільного навчання у сучасній школі, ми можемо стверджувати, що багато чому треба вчитися у великого Сковороди, адже й сьогодні протиріччя педагогічної діяльності практично ті самі, ті самі й основні шляхи їх розв’язання. Отже, концепція “сродної праці” може слугувати одним з філософсько-методологічних підґрунть впровадження профільного навчання у сучасний освітній простір.

Список використаних джерел

1. Дячук Г.Ф. Профільне навчання: що воно дасть випускнику? // Г.Ф.Дячук // Шкільний світ. – 2006. – № 9. – С.1-3.
2. Кузнецов А.А. Профильное обучение: цели, формы, структура учебного плана. [Online]. Доступ НТТР: <http://www.edu.ksu.ru>.
3. Сковорода Г.С. Сочинения в двух томах. Т.1. / Г.С.Сковорода. – М.: Мысль, 1973. – 511с.
4. Шевченко П.І. Педагогічні ідеї Г.С.Сковороди. // Філософська, педагогічна та літературно-мистецька спадщина Г.С.Сковороди і сучасність: Матеріали всеукраїнських міжвузівських сковородинських читань. – Кривий Ріг, 1994. – С.71-72.